

Lausunto

20.05.2021

Asia: VN/463/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta lastensuojelulain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2022 alusta ja 30 lasta/sosiaalityöntekijä vuoden 2023 alusta. (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Lähtökohtaisesti mitoituksen lisäämistä lakiin pidetään hyvänä asiana. Lastensuojelussa kehitetään laajasta systeemistä työtettä, mikä vaatii runsaasti työaikaa. Tässä toimintamallissa 35 lasta / sosiaalityöntekijä on paljon. Lastensuojelulaissa yleisesti tulisi näkyä lastensuojelun suhdeperustainen. Edelleen esitetyissä muutoksissa lastensuojelulakiin, sosiaalityöntekijä nähdään erilaisten palvelujen hallinnoijana ja tilaajana. Sosiaalityön suhdeperustaista työtettä ei ole laissa riittävällä tavalla huomioitu. Jälkihuollon asiakasmitoituksen toivotaan myös kannanottoa.

Miten toimitaan, jos kaikille asiakkaille ei työntekijää riitä? Avohuollon työntekijällä on Espoossa hoidettavanaan myös arviointityö, lasketaanko nämä tapaukset lain tarkoittamaan asiakasmäärään?

On huomattava, ettei onnistumista ei tue ajatus turvata sama sosiaalityöntekijä koko lastensuojelun prosessin ajaksi. Vaikka laki määrittää asiakasmitoituksen ei sitä kyetä toteuttamaan, jos kunta ei saa riittävästi sitoutuneita sosiaalityöntekijöitä. Avohuollon, sijaishuollon ja jälkihuollon sosiaalityö omina erillisinä kokonaisuuksina on todella vaativaa ja laajaa osaamista sekä laajojen verkostojen tuntemisen vaativaa työtä. Jos sosiaalityöntekijältä edellytetään näiden kaikkien osa-alueiden hallitsemista, on se sekä epärealistinen että kohtuuton vaatimus, joka heikentäisi asiakkaan oikeusturvaa ja lisäisi sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuutta. Vaade ei edesauta sosiaalityöntekijöiden saatavuutta tai heidän pysymistä virassaan pitkään, joka on onnistuneen ja luottamuksellisen asiakassuhteen edellytys sekä selkeä sijaishuollon kasvua ehkäisevä tekijä. Suuremmissa kunnissa edes sijaishuollon kattava osaaminen ei ole mahdollista, vaan perhehoito ja laitoshoido on nähty järkeväksi ja lasten edunmukaiseksi järjestää omina kokonaisuuksinaan toimivina yksiköinä.

2. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lastensuojeluviranomaisen kansainvälisestä toimivallasta (17 §), lastensuojelun järjestämis- ja kustannusvastuusta kansainvälisissä tilanteissa (17 a §) sekä lastensuojelun tarpeen arvioinnista ulkomailla (17 b §). Selkiyttääkö sääntely rajat ylittäviä tilanteita?

Kyllä selkeyttää, hyvä muutos.

3. Esityksessä ehdotetaan säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta ja lapsen palvelutarpeen arvioinnista (26 §). Onko ehdotettu sääntely selkeä?

-

4. Esityksessä ehdotetaan säädettävän tehostetusta avohuollon tukitoimesta (37 b §). Mikä on näkemyksenne sääntelyn selkeydestä suhteessa muihin lastensuojelun avohuollon palveluihin?

Pykälä on edelleen hyvin epäselvä. Tehostettu avohuollon palvelu on liian epämääräisesti määritelty, jonka toteuttaminen käytännössä on hyvin vaikeaa.

Tehostettu perhetyö voi olla erilaista eri kunnissa sekä kunnan ja ostopalvelun välillä, tätä tehdään jo monessa tehostetussa perhetyössä. Säännöksen pysyessä tällaisena kunnissa voi olla hyvin vaikeaa tulkita, mitä laki tarkoittaa. Sosiaalityöntekijä voi päättää vain sosiaalihuollon mukaisista palveluista eikä sosiaalityöntekijän velvollisuuksiin ja vastuulle voi lisätä sellaisia palveluja, joista hän ei voi tosiasiallisesti päättää, kuten

terveydenhuollon palveluista. Miten terveydenhuollon lainsäädäntö ja käytännöt mahdollistavat moniammatillisen kotiin vietävän palvelun perheille?

Ehdotetaan poistettavaksi.

5. Onko esityksessä ehdotettu 49 a §:n 2 momentin c-kohdan päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä sijaishuollon integroitua palvelu ja sitä koskeva päätöksenteko (49 b §) sääntelyltään selkeä ja toteutettavissa käytännössä?

Käytäntö on osoittanut, että usein tämäkään aika ei ole riittävä päihdekuntoutukselle. Aiheutuuko tämän seurauksena tilanteita, joissa nuorta siirrellään paikasta toiseen.

6. Esityksessä ehdotetaan erityisen huolenpidon palvelun tuottamisen keskittämistä julkisen sektorin toimijoille (60 d §). Muutokseen esitetään pitkää siirtymäaikaan vuoteen 2026 asti. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Julkisen sektorin tulee lisätä palvelun tuottamista, jotta paikat tulevaisuudessa riittävät. Koulukotien palvelujen tulee olla jatkossa tasalaatuisempia. Hyviä yksityisiä toimijoita poistuu.

7. Esityksessä ehdotetaan vähimmäishenkilöstömitoituksia vaativan sijaishuollon ja erityisen huolenpidon palveluihin (59 a §). Mitoitukset porrastetaan vuosille 2022–2026, täysimääräisinä mitoitus tulisivat voimaan vuonna 2026. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Henkilöstöresurssin vahvistaminen/lisääminen nykyisestä antaa paremmat valmiudet vastata lapsen yksilöllisiin ja muuttuviin tarpeisiin. Mitoitus antaa nykyistä enemmän mahdollisuuksia toteuttaa koko perheen kanssa tehtävää työtä, myös perheen kotona. Lisäksi laitoksesta karkuteilla olevan lapsen etsintöihin on nykyistä paremmat käytännön mahdollisuudet. Nostaa kustannuksia merkittävästi.

8. Esityksessä ehdotetaan uutta säännöstä kiinnipitämisestä lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi (68 a §). Onko sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Sääntely ei ole aivan selkeä: mitä tarkoittaa lyhytaikaisesti tai mitä jos lapsi toistuvasti yrittää karata ja kiinnipitoa pitää tehdä toistuvasti ja pitkäkestoisesti. Käytännön vaikutuksia tällä on siihen, että joissain tapauksissa, varsinkin pienempien lasten osalta, karkaaminen saatetaan pystyä estämään. Väkivaltaisesti käyttävän nuoren osalta sääntely ei anna sen kummempaa keinoa työntekijälle kuin nykyinen lainsäädäntö. Lisäksi voidaan miettiä, asettaako tämä sääntely epärealistisia odotuksia sille, että yksiköiden työntekijöiden pitää nyt pystyä pitämään lapset yksiköissä kaikissa tilanteissa, kun liikkumavapauden rajoituspäätös on tehty.

9. Esityksessä ehdotetaan muutettavan luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamista koskevaa nykyistä säännöstä (69 a §) siten, että siinä säädetty kiinniottaminen mahdollistaa poliisille toimivallan lapsen kiinniottamiseksi virka-apuna. Poliisin virka-avun antamisesta säädetään tarkemmin uudessa 69 b §:ssä. Onko ehdotettujen 69 a § ja 69 b § sääntely riittävän selkeä ja millaisia käytännön vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Lapsen palauttaminen määritelty tarkemmin: sisältää lapsen kiinniottamisen ja kuljettamisen takaisin laitokseen. Hyvä, että edelleenkin on ryhdyttävä viipymättä toimenpiteisiin. Kuljettamisen järjestäminen on nyt väljemmin määritelty, mikä on käytännön järjestämisen kannalta hyvä. Miten tulkitaan ”sosiaalihuollon viranomaisella tai laitoksen työntekijällä ei ole oikeutta voimakeinojen käyttöön lapsen kiinniottamiseksi”. Jos otetaan kiinni, käytetään jonkinlaista fyysistä kontaktia, toki mahdollisimman lievä. Henkilöntarkastus on laajennettu myös mahdolliseksi auton välittömän läheisyyteen, mikä kuljetuksen turvallisuuden takaamiseksi on hyvä. 69 b §:ssä on maininta poliisin velvollisuudesta antaa ”tarpeellista” virka-apua mm. kuljetuksessa. Virka-avun saamisessa poliisilta

on edelleen haasteita. Tämä 69 § antaa mahdollisuuden puuttua luvatta poistuneiden tekemisiin paremmin kuin ennen. Poliisin velvollisuus virka-apuun on hyvä lisäys. Miten nämä muutokset käytännössä tulevat näkymään jää nähtäväksi, esim. miten poliisin resurssit ja tehtävien priorisointi käytäntöön vaikuttaa. Miten sitten tämä alkaa muuten vaikuttaa karkulaisten hakuun, on vielä käytännössä näkemättä. Hyvä myös, että perusvire lasten perusoikeuksien turvaamisesta on vahva.

10. Esitys sisältää muutoksia työryhmän ehdotuksiin päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson aikana tehtävistä rajoitustoimenpiteistä ja yhteydenpidon erityisestä rajoittamisesta (71 § ja 72 §). Millaisia vaikutuksia ehdotetuilla muutoksilla näette olevan lapsen päihdehoidon vieroitushoidon ja kuntoutuksen sekä erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseen?

Ehdotetut muutokset selkeyttävät päätöksentekoa. Suunnitelmalliset henkilökatsastukset ovat hyvä uudistus.

11. Vapaamuotoiset huomiot edellä mainittuihin säännöksiin:

-

Villgren Kati
Espoon kaupunki